

ВАХНЮК Н. М.,
аспірантка
(Навчально-науковий юридичний
інститут Приватного вищого
навчального закладу «Київський
міжнародний університет»)

УДК 378.015.31:34
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.2>

ВПЛИВ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

У статті окреслюється ключова роль молодіжних організацій у формуванні правової культури як на національному, так і на міжнародному рівнях. Підкреслено важливість формування правової культури та правової освіти молоді з огляду на поширений в Україні стан правового нігілізму, який відображає загальну зневагу до законів та суспільних норм. Всепроникний вплив соціальних мереж негативно впливає на розуміння правових концепцій молоддю. Таке нерозуміння призводить до відчутної незацікавленості в правових питаннях, виховує зневагу до судової системи та сприяє розчаруванню у владі та юридичному правосудді. Саме тому потрібно виокремити шляхи подолання цієї ситуації, що й окреслюється в даній публікації. Досліджуючи вплив таких всесвітньо визнаних організацій, як «Молодь за права людини», «Міжнародна амністія молоді», AIESEC та «Глобальне молодіжне правосуддя», а також національних молодіжних об'єднань, підкреслюється їх активне сприяння правовій освіті, адвокації та інноваційним підходам до сприйняття правових норм. У дослідженні підкреслюється, що сучасні ініціативи, що ініційовані міжнародними організаціями, формують фундамент для виховання національної правової культури серед молоді. Використовуючи цифрові технології, забезпечується широкий доступ до правової інформації, наголошуючи на набутті важливих цифрових навичок, таких як організація даних та практика кібербезпеки. Запропоновані ініціативи щодо підвищення правової обізнаності та моніторингу суспільних тенденцій з метою зниження рівня злочинності серед неповнолітніх є важливим аспектом рекомендацій, викладених у статті. Крім того, пропонується залучати молодь до інтерактивних навчальних платформ, що пропонуються як вітчизняними, так і міжнародними правовими організаціями, що буде підвищувати правову грамотність та виховувати лідерські якості. Завдяки діяльності молодіжних організацій виникає спроможність сформувати нові покоління, які будуть мати не лише глибоке розуміння правових норм, а й відстоювати права усіх людей, в тому числі мало захищених верств населення, представників ЛГБТ+ та інклюзивності.

Ключові слова: молодіжні організації, правова культура, молодь, правові норми, міжнародні організації, толерантність.

Vakhniuk N. M. The influence of youth organisations on the formation of legal culture of young people

The article outlines the key role of youth organisations in shaping the legal culture at both the national and international levels. The author emphasises the importance of forming legal culture and legal education of young people in view of the widespread state of legal nihilism in Ukraine, which reflects a general disregard for laws and social

norms. The pervasive influence of social media has a negative impact on young people's understanding of legal concepts. This misunderstanding leads to a perceived lack of interest in legal issues, fosters disdain for the judicial system and contributes to disillusionment with the authorities and legal justice. This is why it is necessary to identify ways to overcome this situation, which is outlined in this publication. By examining the impact of globally recognised organisations such as Youth for Human Rights, Amnesty International Youth, AIESEC and Global Youth Justice, as well as national youth associations, the study highlights their active promotion of legal education, advocacy and innovative approaches to the perception of legal norms. The study emphasises that modern initiatives launched by international organisations form the basis for fostering a national legal culture among young people. By using digital technologies, broad access to legal information is provided, emphasising the acquisition of important digital skills, such as data organisation and cybersecurity practices. Proposed initiatives to raise legal awareness and monitor social trends in order to reduce juvenile delinquency are an important aspect of the recommendations set out in the article. In addition, it is proposed to involve young people in interactive learning platforms offered by both domestic and international legal organisations, which will increase legal literacy and foster leadership skills. Thanks to the activities of youth organisations, there is an opportunity to form new generations that will not only have a deep understanding of legal norms, but also defend the rights of all people, including vulnerable groups, LGBT+ people and inclusiveness.

Key words: *youth organisations, legal culture, youth, legal norms, international organisations, tolerance.*

Вступ. В сучасному соціумі наявна низка проблем формування правової культури молоді. Їх вирішення потребує залучення комплексного підходу, який би сприяв не лише коригуванню вже існуючих ситуацій, що можна охарактеризувати як вкрай негативні, а й формуванню підґрунтя для того, аби мінімізувати ризики їх виникнення. Запорукою таких заходів, що мають превентивний характер, є робота громадських організацій, чия діяльність буде вирішувати дане завдання. Так, на нашу думку, доцільно розглянути молодіжні організації у розрізі їх впливу на становлення правової культури молоді в сучасному суспільстві. Адже саме молодь, будучи найбільш активною частиною соціуму, здатною реформувати укладений спосіб життя, й може сприяти побудові його на якісно новому рівні, що базується на засадах толерантності та поваги до інших.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення впливу діяльності молодіжних організацій на формування правової культури молоді.

Результати дослідження. Питання розвитку правової культури досліджувалось в працях вітчизняних дослідників. В контексті сучасного наукового дискурсу пропонуються різні трактування даного поняття. Зокрема в роботі С. Сидоренко, А. Кухарчук та О. Ткаченко наголошується на тому, що правова культура – це, насамперед, система правових цінностей, що «відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи та інші соціальні цінності» [4, с. 64]. В ньому підкреслюється значення ціннісного виміру, який формується саме у сталому соціумі та постає чинником, що демонструє рівень розвитку його громадян. В. Зимогляд досліджує правову культуру, співвідносячи її із політичною. На думку автора розмежування між ними здійснюється завдяки тому, що правова культура впливає на законодавчу систему та реалізацію суб'єктами наданих прав і свобод, в той час як політична культура базується не лише на правовій, а й на морально-етичній складовій людських цінностей, й на соціальних тощо [1, с. 248].

Досліджуючи правову культуру майбутніх юристів, О. Козлова та А. Павленко вказують на те, що вона може формуватись за умови наявності не лише знань правової законодавчої

системи, а й через беззаперечну переконаність в «соціальній цінності права та в поведінці, яка відповідає правовим нормам» [2, с. 132]. Такий рівень може бути досягнутим через планомірну та системну діяльність щодо виховання молоді. На наше переконання, одним з важливих завдань, що сприяють становленню аксіологічного рівня у вихованні молоді є формування передумов, при яких вони вбирають цінності, що притаманні для суспільства та згодом транслюють їх. Найбільш доцільно це здійснювати не через поодинокі заходи, а через системну та налагоджену діяльність різних інституцій, що мають як формальний, так і неформальний характер. Зокрема таке значення можуть відігравати молодіжні громадські організації. Їх робота сприяє не лише освіті та підвищенню обізнаності молодих людей, а й також адвокації. Здатність молодої людини робити власний вибір у соціальних, політичних і правових аспектах залежить і від світоглядних принципів, яким вона слідує, й від домінуючих правових норм. Найкращим варіантом є випадок, коли їх сприйняття здійснюється ще на етапі формування особистості, імплементуючись у повсякденні культурні практики. «Для самовизначення особи в соціальній, політичній і правовій сферах велике значення (якщо не визначальне) має навколишня правова культура. Своєрідність цього виду культури визначається особливостями дії сфери права і накопичених правових цінностей, юридичної техніки і практики, які належать до духовної культури, правового прогресу» [1, с. 247–248].

Наголосимо, що розвиток правової культури та імплементації молоді до неї важливий тому, що в цілому в Україні спостерігається ситуація правового нігілізму, коли існує неповага до законів і норм. Вплив соціальних мереж та преси часто негативно впливає на розуміння права серед молоді в країні. Помітно бракує інтересу до правових питань, що призводить до зневаги до судів і розчарування у владі та правовій справедливості. Як наслідок, це призводить до відсутності надії на майбутнє та небажання брати участь у соціальній та політичній сферах країни. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, спрямованого на покращення правової свідомості серед молоді, формування чітких цінностей, підвищення правової свідомості та почуття відповідальності.

Розглянемо більш детально питання того, як може здійснюватися формування правової культури через діяльність молодіжних організацій. Насамперед зауважимо, що зазвичай робота осередків, що орієнтовані на підліткову та студентську аудиторію, пов'язана з наданням освітніх послуг. Їх спектр може бути доволі широким, і зокрема бути спрямованим на правову освіту. Серед подібних практик можливе охоплення таких форматів, як воркшопи, семінари, тренінги та різноманітні програми, метою яких є навчання нормам сучасного законодавства, висвітлення прав та обов'язків.

Завдяки роботі молодіжних організацій здійснюється заохочення до участі в правових процесах, що відбувається через інсценування судових процесів, які відбувались в історії юриспруденції чи через провадження судових розглядів у зв'язку з певними правовими колізіями. Форматом, що нерідко апробується є дебати, присвячених важливим питанням, що стосуються сфери сучасного судочинства. Також можливе моделювання сесій різних організацій регіонального, національного чи загальноєвропейського рівня. Можливе інсценування засідань ООН. Таким чином у формі гри відбувається ознайомлення із роботою правової системи.

Доволі цікавою практикою є створення проєктів, що поєднують зусилля представників різних інституцій, причому цільовою аудиторією виступає саме молодь. Одним з них був освітньо-соціальний проєкт «Університет юних правознавців», реалізований в 2015–2019 роках на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Учасниками могли стати учні 6–8 класів, як кияни, так і мешканці інших міст. Діти упродовж 7 місяців могли відвідувати двічі на місяць заняття, на яких в ігровій формі вони знайомились з базовими галузями юриспруденції – адміністративним, трудовим, кримінальним, конституційним, сімейним, цивільним, екологічним, інформаційним правом. Подібні проєкти не лише давали змогу дізнатись більше про правову систему, а й закласти підвалини для формування відповідної культури. На сайті проєкту окреслювались основні напрямки даної просвітницької ініціативи – це й ознайомлення з тими категоріями, що використовуються

в юриспруденції, правами та обов'язками людини та громадянина, закріплені в Конституції України та міжнародних актах [5].

Нерідко молодіжні організації, що утворені за тематичним принципом, мають групи у соціальних мережах, в яких здійснюється розповсюдження інформації щодо новачій у законодавчо-правовій галузі. Там можливе обговорення змін щодо прав та свобод громадян, що особливо важливо в умовах впровадження воєнного стану. При цьому висвітлюватись можуть як закони та підзаконні акти, що стосуються українського соціуму, а також ті, які регулюють проживання вихідців з України закордоном. Інформування може також стосуватись громадських заходів, обговорення наслідків їх проведення та подальших перспектив.

Молодіжні організації є активними учасниками життя сучасного соціуму, адже їх представники можуть виступати за правові реформи, висвітлювати ті питання, які пов'язані з вихованням молоді, відстоюванням їх прав у культурі. Зокрема молодь, як найбільш революційно налаштована частина соціуму, нерідко виступає учасником різних низових рухів, завдяки яким акцентується увага на питанні соціальної справедливості та боротьби за правові зміни в громадах. Приймаючи участь у кампаніях та громадських ініціативи вони прагнуть впливати на громадську думку, сприяти підвищенню правової грамотності та про-сувати позитивні правові зміни.

Одним з позитивних моментів є те, що в молодіжних організаціях приймають участь найбільш активні члени соціуму, яким притаманні лідерські якості. Маючи обізнаність у актуальних новинах, що пов'язані із правовими питаннями, вони стають тим поколінням, яке матиме усвідомлений підхід щодо будівництва громадського суспільства в Україні. В майбутньому вони можуть стати тими, хто буде виступати рушіями змін у нашому соціумі.

Важливо створювати умови задля того аби молодь приймала участь в юридичних форумах, комітетах або консультативних радах, де б вони могли представляти власні інтереси в процесах формування політики та прийняття правових рішень. Необхідно здійснювати це керуючись принципами рівності, поваги до інших, толерантного ставлення, інклюзивності тощо.

Зважаючи на те, що відбувається процес інтегрування України в ЄС, потрібно брати за основу саме ті принципи, які поширені в європейській практиці, а саме – розвиток культури мирного вирішення конфліктів. Виникає питання, чому саме формування правової культури молоді має бути в центрі уваги як теоретиків, так і практиків? Вона виступає тим феноменом, що потребує удосконалення, аби мати високу результативність та ефективність щодо задачі становлення демократичного суспільного виміру. «Саме правова культура є одним із головних чинників демократизації суспільства, що характеризує правосвідомість та поведінку людини з огляду на рівень і зміст її правового виховання, соціальної активності, юридичної підготовки та загальноосвітнього рівня. Як одне з культурних надбань людства вона постійно має вдосконалюватись» [4, с. 64].

Серед молодіжних організацій, діяльність яких впливає на формування правової культури, можна виокремити такі, як міжнародна організація «Молодь за права людини», «Amnesty International Youth», «AIESEC», «Глобальне молодіжне правосуддя» (Global Youth Justice), «Street Law Programs», «Youth Advocates for Mentally III» (YAMI), «Захист прав молоді». Більшість з них орієнтовані саме на розвиток правової обізнаності, як «Молодь за права людини», «Глобальне молодіжне правосуддя», «Захист прав молоді» та ін. Деякі ж зосереджені на підтримці певних груп населення, як «Youth Advocates for Mentally III» (YAMI), для яких центральне значення має захист прав людей з ментальними захворюваннями.

Організація «Молодь за права людини» була заснована в 2001 році, і її мета полягає у навчанні молоді правовій культурі через різноманітні ініціативи, семінари та кампанії. Ця програма була заснована американською неприбутковою організацією, якою керує Міжнародна саснтологічна церква, пропагуючи праці засновника Саснтології Л. Рона Хаббарда про права людини та Загальну декларацію прав людини Організації Об'єднаних Націй. Завдяки роботі організації здійснюється спонсорська підтримка конкурсів есе та творів мистецтва, а також надаються матеріали для студентів та навчальні посібники для шкіл.

Організація “Amnesty International Youth” була сформована на базі “Amnesty International”, початок роботи якої стартував ще в 1961 році. Молодь залучається до правозахисної діяльності та адвокації. Нерідко регіональними організаціями проводяться такі проекти, як «Молодіжна лабораторія соціальних змін». Їх мета полягає у розширенні знань учнів 9–10-х класів про права людини та роль активістів у всьому світі. Поставлена ціль реалізується через розвиток навичок дебатів, публічних виступів, вирішення кейсів, формування аналітичного мислення та рефлексії. Серед пріоритетів є висвітлення прав корінних народів, прав ЛГБТ+, екологічної адвокації.

Британський соціолог Дік Хебдідж наголошує на тому, молодіжні субкультури формуються у відповідь на суспільні норми та цінності. Певні молодіжні групи розвивають окремі субкультури з власними нормами, цінностями та символами, які можуть кидати виклик або пристосовуватися до панівного правосуддя чи правових норм. Зважаючи на потужний вплив, що можуть чинити молодіжні об’єднання, вкрай важливо спрямовувати їх діяльність у потрібне русло [8]. Саме тому формування передумов для правової освіченості молоді буде запорукою розвитку правової культури суспільства України.

АIESEC – це глобальна платформа для молодих людей, заснована в 1948 році групою молодих людей з Європи (Бельгії, Данії, Фінляндії, Франції, Нідерландів, Норвегії та Швеції). Метою організації є акцент на дослідженні себе та розвиткові лідерських навичок, залученні проектів, що сприяють культурному взаєморозумінню та соціальному розвитку. Наразі функціонує українська організація АIESEC, що є свідченням успішних євроінтеграційних процесів. Вихідним принципом даного об’єднання є усвідомлення того, що важливим є сприйняття людей у їх унікальності та різноманітті. Гнучкість та адаптація до змінюваних умов виступають базисним принципом для учасників організації. «Ми живемо у світі який взаємопов’язаний, глобалізований і технологічно плідний. За таких швидкозмінних обставин, ми вважаємо, що молоді люди повинні навчитися швидко адаптуватися і вирішувати різноманітне, зростаюче коло проблем» [7].

Американська організація «Глобальне молодіжне правосуддя» (Global Youth Justice), що зосереджує свою діяльність на просуванні програм правосуддя під керівництвом молоді, які пропонують альтернативи традиційним системам правосуддя для молодих правопорушників. Дещо інший вектор уваги до правової системи здійснюється іншими організаціями, як «Вуличне право», що пропонують програми правової освіти в школах, навчаючи молодих людей їх юридичним правам та обов’язкам в суспільстві. Більшість з цих організацій, що виникли в США та країнах Європи, набули розповсюдження по всьому світу, внаслідок чого підрозділи деяких з них наявні і в українському просторі.

Які ж українські молодіжні організації наразі вбачаються серед тих, що мають найбільший вплив на становлення правової культури? Фактично всі вони входять до складу Національної Молодіжної Ради України, що нараховує близько 150 організацій [3]. Утворення НМРУ відбулось ще в 2015 році саме з метою консолідації національних та міжнародних молодіжних об’єднань. Вже з 2021 року Національна Молодіжна Рада України здобула статус повноправного члена Європейського Молодіжного Форуму. Спектр молодіжних громадських організацій, що входять до складу НМРУ є вкрай широким, адже включає й всеукраїнські молодіжні громадські організації, й молодіжні організації політичних партій й політичного спрямування, й організації по роботі з дітьми та молоддю. Діяльність об’єднання не припинилась після початку повномасштабного вторгнення, а, навпаки, отримавши підтримки міжнародних організацій, почала виходити на більш високий рівень. Так, наприклад, у листопаді 2023 року було організовано та проведено 7-й Тренувальний табір Європейського Молодіжного Парламенту України спільно з Національною Молодіжною Радою України «Академія молодіжного лідерства та демократії» в рамках проекту “Level up of youth NGOs for the democratic future of Ukraine”, який виконується Національною молодіжною радою Німеччини (DBJR).

Отже, сучасні проекти, ініційовані міжнародними організаціями надають потужну базу для розвитку вітчизняної правової культури молоді. Завдяки розвитку цифрових

технологій є можливість здійснювати це не лише через безпосередню участь у заходах, які відбуваються у офлан-форматі, а й використовуючи практики онлайн комунікації. Розвиток інформаційних технологій полегшує поглиблення правових знань людини шляхом доступу до необхідної інформації в Інтернеті. Опанування навичок використання онлайн-ресурсів та впорядкування величезних обсягів даних з дотриманням основних практик кібербезпеки має вирішальне значення в цьому прагненні.

Які ж заходи доцільно організувати задля підвищення рівня правової культури молоді? Н. Уханова, наприклад, пропонує здійснювати ряд ініціатив, які б мінімізували проблемні аспекти. Серед них є впровадження соціологічних досліджень для моніторингу стану правової культури молоді, внесення до програми шкільної освіти дисципліни «Основи інформаційного права і безпеки». Також пропонується втілити в кожній школі програму «Шкільний офіцер поліції» аби мінімізувати рівень правопорушень серед підлітків [6].

Важливим завданням, яке сприятиме прямуванню до поставленої мети, є підвищення рівня мотивації молоді у ознайомленні з поточними проєктами, які організуються за участі вітчизняних та міжнародних молодіжних правових організацій. Залучення до участі у інтерактивних формах – семінарах, тренінгах, воркшопах, які спрямовані на опанування правової освіченості, – сприятиме розвитку лідерських якостей та усвідомленого ставлення до життя.

Висновки. Молодіжні організації відіграють ключову роль у формуванні правової культури серед підлітків як на національному, так і на міжнародному рівнях. Ці організації, починаючи від всесвітньо визнаних груп, таких як «Молодь за права людини», «Міжнародна амністія молоді», AIESEC та «Глобальне молодіжне правосуддя», і закінчуючи місцевими та національними органами, здійснюють значний вплив. Вони активно сприяють правовій освіті, правозахисту та інноваційним підходам до правосуддя, тим самим суттєво впливаючи на правосвідомість та розуміння правових норм у суспільстві України.

Членство Національної молодіжної ради України в Європейському молодіжному форумі є свідченням долучення української молоді до розуміння специфіки європейського законодавства та європейських цінностей. Співпраця та вихід на вищий рівень можлива завдяки міжнародній підтримці. Сучасні проєкти, ініційовані міжнародними організаціями, слугують міцним підґрунтям для розвитку національної правової культури серед молоді. Використання цифрових технологій дозволяє брати участь у онлайн заходах та мати доступ до великої кількості правової інформації. Оволодіння цифровими навичками, включаючи організацію даних та практику кібербезпеки, стає ключовим у цьому контексті.

Рекомендується впроваджувати ініціативи, спрямовані на підвищення правової культури серед молоді, проводити соціологічний моніторинг аби мінімізувати підліткові правопорушення. Стратегічне залучення молодих людей до інтерактивних форм навчання, зокрема семінарів, тренінгів та майстер-класів, що проводяться вітчизняними та міжнародними молодіжними правовими організаціями, не лише сприяє підвищенню правової обізнаності, але й виховує лідерські навички та свідомий підхід до життя. Ці колективні зусилля підкреслюють вирішальну роль молодіжних організацій у вихованні покоління, яке володіє правовою грамотністю, навичками захисту прав людини та тонким розумінням справедливості, що в кінцевому підсумку сприяє розвитку правової культури в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Зимогляд В. Політична і правова культура: проблема взаємозв'язку в процесах модернізації. *Вісник Національної юридичної академії України імені Я. Мудрого*, 2011. № 8. С. 247–249.
2. Козлова О. Г., Павленко А. І. Правова культура майбутніх юристів як педагогічна проблема. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015, № 8 (52). С. 125–134.
3. Національна молодіжна рада України. URL: <https://nycukraine.org/about/> (дата звернення: 25.12.2023).

4. Сидоренко О.О., Кухарчук А.В., Ткаченко О.Р. Правова культура: поняття, склад та її стан в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2021. № 4. С. 62–64.
5. Університет юних правознавців. URL: <https://www.kids.law.knu.ua/> (дата звернення: 23.12.2023).
6. Уханова Н.С. Правова культура молоді в Україні. *Інформація і право*, 2019. № 2(29). С. 156–166.
7. AIESEC. URL: <https://aiesec.ua/about> (дата звернення: 25.12.2023).
8. Hebdige D. *Subculture. The meaning of style*. Taylor & Francis e-Library, 2002. 206 p.

